

Zajištění na stáří

Jak se co nejlépe připravit na podzim života

- stáří jako finančně nejnáročnější životní období
- jak funguje aktuální průběžný důchodový systém
- peníze v čase aneb důchodová reforma nás nespasí
- přehled spořicíh, investičních a pojistných produktů
- názorné příklady, tabulky a grafy
- případové studie lidí připravujících se na stáří

Josef Janda

Zajištění na stáří

Jak se co nejlépe připravit na podzim života

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **tretně stíháno**.*

Edice Finance pro každého

Josef Janda

Zajištění na stáří

Jak se co nejlépe připravit na podzim života

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Vydala GRADA Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7, jako svou 4980. publikaci

Realizace obálky Jan Dvořák
Sazba Antonín Plicka
Odpovědná redaktorka Ing. Michaela Průšová
Počet stran 200
První vydání, Praha 2012
Vytiskla Tiskárna PROTISK, s.r.o., České Budějovice

© GRADA Publishing, a.s., 2012

ISBN 978-80-247-4400-1

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-8340-6 (ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-8341-3 (ve formátu EPUB)

GRADA Publishing: tel.: 234 264 401, fax 234 264 400, www.grada.cz

Obsah

Úvod	7
1. Základní pojmy	13
1.1 Inlace	13
1.2 Finanční rezerva	16
1.3 Životní plánování	21
1.4 Úrok	25
1.5 Výnos	27
1.6 Další neméně důležité pojmy	28
2. Důchody	37
2.1 Jak požádat o důchod	45
2.2 Nárok na důchody	49
2.3 S přípravou na stáří začnete ještě dnes	54
2.4 Než umřete, dostanete přes dva miliony korun	55
3. Důchodová reforma	59
3.1 Malá a velká důchodová reforma	60
3.2 Reforma pilíř po pilíři	62
3.3 Spoření na penzi podle investia.cz: jednoduchá a rychlá alternativa	70
3.4 Reforma penzí dle Úřadu vlády ČR	72
3.5 Důchodovou reformou to nekončí	79
4. Spoření	81
4.1 Osobní účty	82
4.2 Dětské účty	83
4.3 Spořicí účty	84
4.4 Termínované vklady	88
4.5 Stavební spoření	92
4.6 Vkladní knížky	95
4.7 Penzijní připojištění	96
5. Investování	107
5.1 Předpoklady správného investora	108
5.2 Čtyři základní pojmy: riziko, výnos, investiční horizont a likvidita	109
5.3 Akcie	112
5.4 Dluhopisy	115
5.5 Investiční certifikáty	116
5.6 Hypoteční zástavní listy	116
5.7 Otevřené podílové fondy	119
5.8 Typy investorů – od konzervativních po dynamické	129

6. Pojištění	135
6.1 Životní pojištění	136
6.2 Druhy pojištění	136
6.3 Jak na rizika	137
6.4 Pojištění a základní pojmy	141
6.5 Neživotní pojištění	143
7. Případové studie	145
7.1 Finanční strategie pro padesátníky	145
7.2 Zachariáš	159
7.3 Milena	166
7.4 Felix a Zuzana	177
7.5 Barbora	187
7.6 Sofie	191
Závěr	197

Úvod

Dostává se k vám na tuzemském knižním trhu ojedinelá publikace nazvaná příznačně *Zajištění na stáří*. Téma důchodů, ale také stárnutí a umírání, se dotýká každého z nás. Jak prožijete svůj podzim života je tak do určité míry ve vašich rukou. Záleží jen na vás, jak se s tímto obdobím vypořádáte a jak se na vše připravíte.

Cílem knihy je seznámit čtenáře s problematikou důchodů a připravované důchodové reformy a poskytnout dostatečné a relevantní informace o tom, jak se (nejen) po finanční stránce připravit na budoucnost. Čím delší doba vás dělí od nástupu na odpočinek, tím lépe pro vás. Oproti starším lidem mají ti mladší nezpochybnitelnou výhodu. Především z toho hlediska, že tvorba finanční rezervy je zatíží mnohem méně, než člověka majícího odchod do důchodu lidově řečeno za pár.

Žijeme v době, kdy okolo nás probíhají nejrůznější, a do určité míry překotné, změny. A je lhostejné, zdali jde o důchodovou reformu anebo nespokojenost části populace s politickou situací. Důležitý je však váš život a to, abyste ho strávili co nejlépe. Alespoň ze svého úhlu pohledu.

V knize kladu důraz na maximální stručnost a jednoduchost relativně složitěho a komplexního řešení budoucnosti každého odpovědného člověka. Věřím, že jsem dané téma zpracoval přehledně a srozumitelně tak, aby se v něm vyznal i ten, kdo se o své či rodinné finance dosud nezajímal. Pochopíte-li základní principy a mechanismy, máte napůl vyhráno. Druhá půlka závisí již na vaší disciplíně a odhodlání postavit se nelítostnému faktu, že jediná jistota, která na vás kdesi v budoucnu čeká, je smrt.

Pro snazší pochopení jsem obsah knihy rozdělil do několika základních kapitol, které vás seznámí s podstatnými teoretickými východiský. Postupně v kapitolách probereme základní pojmy, které by vám neměly uniknout. Přece jen je zajištění na stáří z většiny záležitostí peněz, takže pojmy jako inflace, úročení nebo finanční rezerva byste měli znát. Druhá nejdůležitější kapitola se zabývá průběžným důchodovým systémem, který v České republice aktuálně funguje, včetně jeho silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb. Po této analýze nás bude čekat neméně vydatná porce informací o důchodové reformě, která se začíná zvolna rozvíjet.

Další dvě kapitoly pojednávají o spoření a investování. Zajištění životních rizik, jak zní název nejkratší kapitoly, je zaměřené na pojištění. I přesto, že je

problematika zajištění popsána jen na několika stránkách, ji nepodceňujte. Úmyslně se nezaměřuji na zhodnocování finančních prostředků v rámci investičních a kapitálových životních pojistek, ale ryze pojištění rizik.

Poslední velmi důležitou kapitolou jsou případové studie. V ní dochází doslova a do písmene k pomyslnému koncertu dříve uvedených informací a dat. Pro snazší pochopení problematiky jsem personifikoval životní příběhy pěti lidí, kteří se nacházejí v různé fázi svého života. Na úplném začátku stojí roční Zachariáš se svými možnými výhledy toho, jak bude vypadat svět v okamžiku, kdy půjde v roce 2083 do důchodu. Další aktérkou je třicetiletá Milena, která stojí na samém prahu partnerského života a problematika stáří je pro ni vzdálená podobně, jako je tomu u čtyřicátníků Felixe a Zuzany. Naopak padesátiletá Barbora si začíná uvědomovat, že má o dost nižší šanci nastřídat si na stáří přiměřenou dostatečně velkou rezervu, než tomu bylo v době, kdy byla o deset, patnáct let mladší. Poslední aktérkou je seniorka Sofie, která řeší, kdy odejít do důchodu a zdali si souběžně s pobíráním starobní penze ještě nepřivydělávat.

Pevně věřím, že vám kniha bude věrným průvodcem na členité cestě budování dostatečně vysoké finanční rezervy pro štěstěně prožitě stáří.

V knize se objevuje řada termínů. Na tomto místě bych rád provedl drobné vysvětlení.

Návod na použití

Nemáte rádi návody na použití? Pak vám moc nerozumím. Já si pokyny v příbalovém letáku či manuálu rád přečtu. Podobně bych si prostudoval i návod na použití této knihy, kdybych jí neznal. I když se kniha věnuje finanční problematice zajištění na stáří, popisuje všeobecně veškeré dostupné finanční produkty, které můžete použít při svojí cestě budování finanční rezervy určené pro podzim života. Knihu lze číst i na přeskáčku, třeba podle toho, jak se vám zalíbí název kapitoly nebo podkapitoly. Nebudete-li něčemu rozumět, stačí si prostudovat předchozí obsah.

Informační zdroje

Veškeré informace, které jsou v knize uvedené, čerpají z podkladů na webových stránkách finančních institucí, finančních serverů, tištěných médií a publikací. Dále vycházím i ze řady studií, jako je například Zpráva Bezděkovy komise nebo různé statistiky, jež můžete nalézt na internetových stránkách Českého statistického úřadu, České správy sociálního

zabezpečení a Ministerstva práce a sociálních věcí. Stejně jako ostatní ekonomičtí novináři, i já mám rád průměry a vysoká čísla. S tím souvisí příklady, výpočty a případové studie.

Výpočty

Výpočty vhodně doplňují text. Dovolím si parafrázovat tvrzení, že obrázek vydá za tisíc slov: podle mého názoru dobrá tabulka nebo graf dá do patřičných souvislostí celé probírané téma. Mnohdy tabulka dokáže čtenáři sdělit více informací než sáhodlouhý popis. U výpočtů pak máme další přidanou hodnotu. Tou je modelace budoucnosti vycházející z údajů z minulosti. Stručně řečeno, například na vývoji průměrné mzdy za posledních dvacet let jsem si dovolil předpovědět, kde se bude nacházet průměrná mzda za další dvě dekády. Ne že by neexistovaly předpovědi, ale nerad bych pracoval s čísly, u kterých nelze dohledat zdrojová data.

Budoucnost

Protože je kniha zaměřena na zajištění na stáří, což je téma, které bude pro nejednoho čtenáře aktuální až budoucnosti, ať už v blízké či vzdálenější, může se stát, že s odstupem doby část textu zastarává. Jako ochranu proti tomuto stavu jsem zvolil metodu, ve které úmyslně neuvádím žádné názvy finančních institucí a jejich produktů, tak jak je známe nyní, ale používám univerzální opis (třeba Česká banka nebo Penzijní připojištění I apod.).

Instituce

Občas se stane, že se v textu objeví pojem finanční instituce. Tento pojem je v české praxi neznámý. Pro účely této knihy jím rozumím například banky, investiční společnosti nebo pojišťovny. Vesměs se snažím držet linii a uvádět vždy takový název finanční instituce, o které je v dané pasáži řeč. Abych se ale v textu neustále neopakoval, používám různá synonyma. Například pro banku používám i termín bankovní dům, u družstevních záložen pak pojmy, jako jsou třeba spořicí družstvo, kampelička anebo prostě a krátce záložna. Společným jmenovatelem jsou finanční instituce. Popisují-li například provoz a činnosti penzijní fondu, mohu v textu uvést i opis v podobě finanční instituce. Tou v pasáži o penzijních fondech myslím právě penzijní fond.

Zatímco ve své předchozí knize „Spořit nebo investovat?“ (Grada Publishing, 2011) jsem v produktové části běžně udával příklady z praxe, zvolil jsem třeba banku XYZ a popsal její spořicí účet apod., v této publikaci

se již přesnějším určením názvů finančních institucí a jejich finančním produktům co nejvíce vyhýbám. Za prvé nechci dělat reklamu, za druhé je to i ochrana před tím, aby tato kniha nezestárla společně s postupnou obměnou produktové nabídky na trhu. Pro různé příklady a případové studie jsem zvolil univerzální názvy institucí v režimu Česká banka, Česká záložna, Český penzijní fond, Česká investiční společnost nebo Česko-moravská pojišťovna.

Produkt

Neméně častým slovem je produkt nebo nástroj. Pro potřeby dalšího textu tato dvě slova považuji za synonyma. Aby nedocházelo k jejich neustálému opakování, často je střídám. Pokud popisuji například spořicí účty a použiji výraz „vkladový produkt“ nebo „vkladový nástroj“, případně „depozitní produkt/nástroj“, mám tím stále na mysli onen spořicí účet. U vysvětlování tajů investování bude naopak nástrojem či produktem myšlen třeba otevřený podílový fond.

Účet nebo konto?

Podobně je to s některými synonymy, zdrobnělinami nebo se slangovými frázemi. Pro spořicí účet používám i spořicí konto anebo jeho zkrácenou slangovou verzi „spořák“. Člověk, který si odkládá peníze spořením, může být střadatel, ale také spořínek. Podobně jsou v textu uvedeny hovorové pojmy, jako je třeba „penzjko“, „stavebko“ nebo „životko“. Rozepisovat předchozí výrazy do jejich původních názvu asi netřeba, byť jsem se snažil, abych těchto lidových výrazů čtenáře co nejvíce ušetřil. Na druhou stranu jde o vítané zkrácení a možná i zpestření, nemyslíte?

Kniha „Spořit nebo investovat?“

Část knihy „Zajištění na stáří“ se do určité míry tématicky překrývá s mou knižní prvotinou „Spořit nebo investovat?“ (Grada Publishing, 2011). Chcete-li se však zorientovat na poli finančních produktů, je kniha „Spořit nebo investovat?“ skvělým úvodem do osobních financí. Titul „Zajištění na stáří“ má pak tu výhodu, že se zaměřuje na jeden cíl – vytvoření finanční rezervy, kterou budete spotřebovávat až za mnoho a mnoho let. Znalost základních pojmů a standardních finančních produktů je však bezpodmínečná.

Jména použitá v knize

Všechna jména, která jsou použita v knize, respektive pak v příkladech a případových studiích, mají svůj předobraz v reálném světě. Drobnou výjimku tvoří Milena – i v realitě je to skutečně třicetiletá žena, její životní peripetie popsané v knize jsou ale kompilátem čtyř slečen, jež mě obklopují a v roce vydání této knihy skutečně dosáhly věku třiceti let. Protože jsem jejich vrstevníkem, dovolil jsem si poněkud detailněji popsat jejich budoucnost. Při zpracovávání případové studie o Mileně mě místy mrazilo, jak jsou si některé životní etapy a osudy slečen podobné. Ostatní osoby, jako je Barbora, Felix, Sofie a Zachariáš, jsou v realitě v současné době miminka, která se narodila buď v roce 2012, anebo v tom předchozím.

Napište mi

Máte-li nějaký tip, námět nebo připomínku, napište mi na e-mail:

josef.janda@investia.cz.

Můžete mě rovněž zkontaktovat prostřednictvím nakladatelství Grada Publishing.

1. Základní pojmy

V knize používám celou řadu pojmů. Některé možná již znáte, jiné můžete slyšet poprvé. Zcela neskromně uvádím, že jsem i jeden pojem vymyslel. Tak či onak pro snazší pochopení následujícího textu je vhodné se s pojmy, v podobě krátkého seznamu, seznámit a v případě, že nějaký pojem je pro vás nový či neznámý, si o něm přečíst.

Tato kapitola má za cíl informovat čtenáře o základních vztazích mezi jednotlivými pojmy, které s tematikou zajištění na stáří přímo souvisejí. Znalost zachování hodnoty vkladu, složeného úročení a případných sankcí na termínovaném vkladu vám pomůže lépe naplánovat finanční rezervu na podzim života, ale také lépe rozložit peníze v krátkodobém či naopak superdlouhém investičním horizontu.

Mezi základní pojmy jsem zařadil následující:

- inflace;
- finanční rezerva;
- životní plánování;
- produktové portfolio;
- úrok;
- výnos;
- srážková daň;
- poplatky;
- investiční horizonty;
- superdlouhý investiční horizont;
- peníze.

1.1 Inflace

Pojem inflace slyšel zřejmě téměř každý. Ne všichni ale vědí, co se za tímto slovem skrývá. Pojem lze vysvětlit několika způsoby. Já volím názorné vysvětlení prostřednictvím snadného příkladu, který by měli pochopit všichni i bez předchozího studia dané problematiky. Inflace je definována jako „přirozené“ znehodnocování hodnoty peněz v čase.

Pro ilustraci uvádím následující příklad: do svého spořicího prasátka si ještě dnes odložte tisícikorunu a lísteček s poznámkou, co byste si za tuto

sumu mohli nyní pořídit. Přesně za rok pokladničku vyberte a jděte do obchodu si koupit vše podle seznamu. S největší pravděpodobností budete muset k nákupu několik korun přidat, neboť se cena mezitím trochu změnila směrem nahoru. Ještě podotýkám, že situace, kdy je některá z věcí ve slevě, neplatí.

Skvělým ukazatelem inflace jsou rohlíky. Když jsem v červnu 2011 dokončoval svou první knihu – Spořit nebo investovat – stál rohlík v mém oblíbeném obchodě 1,90 Kč. Na začátku června 2012 vyšel stejný, 43gramový tukový rohlík, přesně na 2,00 Kč. Cena se mezitím zvýšila o deset haléřů, což v procentním vyjádření znamená pět procent. Meziroční inflace se zvýšila sice jen o procenta tři, což vychází na šest haléřů, ale cena rohlíku se zaokrouhlila, protože haléře se v posledních dvaceti letech nepoužívají.

Působení inflace si můžeme ukázat i na příkladu úrokové sazby. Řekněme, že roční inflace je ve výši přesně dvou procent. Pokud bude úroková sazba na vašem spořicímu účtu nižší, peníze vám znehodnotí inflace, bude-li sazba vyšší, dokázali jste peníze „ubránit“ proti neviditelnému banditovi. Neradujte se však předčasně, neboť kromě působení inflace musíte ještě počítat s dalšími náklady, jako jsou případné poplatky a všudypřítomná srážková daň, kterou za vás odvede banka či kampelička.

Inflaci zjišťuje a měří Český statistický úřad (ČSÚ). Ten vychází ze sledování cenových indexů. Mezi nejznámější patří deflátor hrubého domácího produktu, index spotřebitelských cen a index cen výrobců. My si stručně probereme zejména druhý index.

Index spotřebitelských cen srovnává ceny zboží a služeb v časovém horizontu. Používá při tom metodu vybraného koše reprezentativních výrobků a služeb, ve kterém je zhruba 700 položek. V tomto koši můžete nalézt vybrané druhy potravin, ale i nepotravinářského zboží a služeb, které běžně využíváte ve svém životě. Všechny položky jsou pravidelně sledovány a vyhodnocovány. Na základě pohybu cen se pak určuje, jestli jsou peníze v národní ekonomice znehodnocovány inflací, anebo na ně působí deflace, což je opak inflace, a hodnota peněz se naopak zvyšuje. Deflace ale ekonomice příliš neprospívá, takže je lepší alespoň mírná inflace.

Inflace se ještě dělí do dalších podkategorií, jako je pádivá inflace, cyklická inflace a hyperinflace.

Inflace se pro snazší účely vyjadřuje na roční bázi. ČSÚ však poskytuje údaje o inflaci měsíčně, byť s drobným zpožděním. Vše si názorně ukážeme na dalším příkladu.

Předpokládejme, že roční míra inflace činí 3 procenta. Abyste ji překonali, budete muset najít takový finanční instrument, který vám ročně přinese 3,6 procenta. Selský rozum sice napovídá, že by vám měl stačit tříprocentní výnos, jenže nepočítá s případným zdaněním a poplatky.

Aby hodnota peněz neklesala, je žádoucí je ukládat tam, kde výnos z vkladu překoná inflaci a současně i srážkovou daň. To za předpokladu, že své peníze spoříte.

Složení spotřebního koše

Do spotřebního koše Českého statistického úřadu je zařazeno 700 položek z oblasti potravinářského a nepotravinářského zboží a služeb.

Do potravinářského zboží patří: potraviny, nápoje, tabák.

Do nepotravinářského zboží patří: odívání, nábytek, potřeby pro domácnost, drogistické a drobné zboží, zboží pro dopravu a volný čas, zboží pro osobní péči aj.

Do služeb patří: opravárenské služby, služby z oblasti bydlení, provozu domácností, zdravotnictví, sociální péče, dopravy, volného času, vzdělávání, stravování a ubytování, osobní péče a služby finanční.

Zdroj: Spořit nebo investovat, str. 40., 2011, Grada Publishing, Praha

Hrozivá inflace

Inflaci si však můžete představit i jiným způsobem. Představte si situaci, že jste na spořicí účet u České banky vložili 100 000 korun. Banka vám nabízí zhodnocení peněz o dvě procenta ročně. Úroky se připsují jednou ročně a jsou rekapitalizovány. Za třicet let se vám tak na účtu objeví 181 000 korun. Podotýkám, že z výnosů nebyla strhávána srážková daň. Pokud by výnosy byly úročeny 15procentní srážkovou daní, najdete za tři dekády na spořicím účtu 165 000 korun.

Pakliže by byla po celých třicet let průměrná hodnota inflace dvě procenta, bude částka 165 000 korun po zdanění odpovídat dnešním sto tisícům. Bude-li inflace tři procenta, reálná hodnota peněz se sníží.

1.2 Finanční rezerva

Vytvořením finanční rezervy můžete během života předcházet situacím, které přicházejí nečekaně, ale dají se alespoň trochu předvídat. Máte-li standardně vybavenou domácnost, hrozí riziko, že se zcela samovolně porouchá lednička nebo pračka, jenž jsou pro základní provoz domácnosti klíčovými pomocníky. Podobně na tom budete i v případě, že jste závislí na osobním automobilu, kterým se přepravujete do zaměstnání a vozíte děti do školy.

Obdobná situace může nastat i tehdy, budete-li chtít zaplatit nějaký neplánovaný výdaj. Kromě náhlé poruchy domácího spotřebiče to může být například nečekaný doplatek za energie nebo třeba úhrada škody způsobená vaším psem či nezbedným potomkem, pokud proti těmto situacím nejste chráněni pojistkou.

V kostce jsem se snažil vyjmenovat alespoň základní situace, ke kterým v běžném lidském životě dochází. Nehledě na to, že něco jde do určité míry předpovídat (třeba dosloužení staříčké ledničky) a očekávat. Abyste zajistili plynulý provoz domácnosti, je zapotřebí porouchané spotřebiče nahradit novými. K tomuto úkonu jsou zapotřebí peníze. Ty můžete mít uložené někde na účtu, anebo si je půjčit. I když druhou možnost nezavrhuji, není příliš moudré vše řešit úvěry. Byť se říká, že přiměřeně vysoké dluhy vás nutí k pracovní aktivitě. Jenže dluhy neřeší financování nenadálých situací v případě, že jste bez pravidelného příjmu.

Proč mít rezervu?

Porouchaná lednička však není jediným důvodem, proč si vybudovat finanční rezervu. Ta se vám může hodit i tehdy, sejde-li se vám během krátkého období více plateb, jenž musíte do určitého data splatit. Často tak jde o platby hrazené jednou za rok, jako je například daň z nemovitostí, pojistné, doplatky za spotřebu energií, otopu, vodného a stočného. Nehledě třeba na zaplacení dovolené nebo obnovení vybavení bytu.

Nejzásadnějším důvodem, proč mít alespoň nějaké peníze stranou, je ztráta zaměstnání či ukončení podnikání, čili výpadek hlavního příjmu.

Jak na finanční rezervu

Vytvořit si odpovídající finanční rezervu je vhodné na základě dvou hledisek. První hledisko se zabývá její výší, jež je závislá na násobku pravidelných měsíčních výdajů. Druhým hlediskem je pak to, v jaké životní

fázi se aktuálně nacházíte. Zcela jinak budete přistupovat k finální výši rezervy v situaci, kdy jste svobodní, nezadaní a bez závazků, jinak pak třeba tehdy, pořídíte-li si větší úvěr, a zcela odlišně potom v době, kdy máte sjednaný hypoteční úvěr, partnerku (partnera) na rodičovské dovolené a čelíte ztrátě zaměstnání.

Abyste dovedli svou finanční rezervu do absolutní dokonalosti, je vhodné ji kombinovat s patřičným pojištěním. Zejména pak proti invaliditě, následkům úrazu a pro případ smrti vaší či vašeho partnera/partnerky.

Projděme si všechna hlediska a předvídatelné situace ještě jednou a podrobněji.

Finanční rezerva – základní mód

Finanční rezervu pro svobodné a nezadané lidi, kteří nemají žádný závazek v podobě úvěru či malých nezbedníků, označuji jako základní mód. V této životní situaci nikoho neomezujete a neohrožujete jeho životní standard v případě, že u vás dojde k nenadálému výpadku v příjmech, když ztratíte zaměstnání, porouchá se vám plechový miláček anebo odejde lednička do věčných lovišť.

Pro single, případně lidi, kteří mají vztah s partnerem, který je na tom podobně (bezdětný a bez závazků), stačí obvykle rezerva v podobě tří měsíčních výdajů.

Jestliže nejde o příliš horentní sumu (například nižší řády desítek tisíc korun), můžete peníze ponechat na osobním účtu, případně je lze odložit na spořicí účet.

Pokud jsou vaše průměrné měsíční výdaje třeba 15 000 korun, měla by pohotovostní finanční rezerva činit jejich trojnásobek což je 45 000 korun.

Spořicí účet a finanční rezerva

Ruku v ruce s finanční rezervou jdou i spořicí účty. Mnozí finanční odborníci, včetně mě, vám doporučí, abyste si volné peníze odložili na spořicí konto. Abyste splnili podmínku rychlé dostupnosti s penězi, doporučuji zvolit takový spořicí účet, který není zatížen výpovědní lhůtou. Některé banky a družstevní záložny si neustále pletou rozdíl mezi spořicím účtem a termínovaným vkladem a jsou vám schopny nabídnout standardní termínovaný vklad, přejmenovaný na spořicí účet.

Mít rychle peníze k dispozici znamená, že je máte na svém osobním účtu do dvou pracovních dnů. I když v Česku platí (a vlastně v celé Evropské unii) pravidlo D+1, tedy že banky a záložny musejí převést peníze do druhého pracovního dne, občas se může vloudit chybička a platba se zdrží.

Výhodou spořicího účtu je rovněž to, že není zpoplatněn, jako je tomu u řady osobních účtů, a zároveň vykazuje o dost vyšší úrokovou sazbu. Rozdíl mezi běžným úročením osobního účtu ve výši 0,05 procenta a třeba dvěma procenty u spořicího účtu je na první pohled jasný. Nehledě na to, bude-li inflace například tři procenta, úroková sazba na spořicím účtu ji tak alespoň z poloviny odmaže (část peněz stejně ztratíte srážkovou daní).

Single s finančními závazky

Pořídili-li jste si kromě domácího mazlíčka ještě nějaké finanční závazky, jako je třeba spotřebitelský úvěr nebo hypotéka, měla by být vaše finanční rezerva vyšší. V případě finančních potíží můžete vsadit na odložení splátek nebo změnu splátkového kalendáře. Ne vždy se vám však podaří vyjednat si ve zhoršeném osobním finančním výhledu nějaké schůdné podmínky. Zejména pak za předpokladu, že vaše úvěrová minulost není zrovna růžová. V tomto případě by vaše finanční rezerva měla činit od tří do šesti měsíčních průměrných výdajů.

Ženatý se závazky

Titulek pro tuto pasáž jsem si vypůjčil od stejnojmenného amerického seriálu. Když si pořídíte rodinu, budete potřebovat kromě finanční rezervy i kvalitní pojištění.

Pokud se dostanete do finančních těžkostí jako single, budete se muset uskrovnit. Jestliže máte rodinu, bude uskrovnění o dost těžší. Na tuto situaci je třeba pamatovat včas a vytvořit si dostatečnou finanční rezervu. Ta by měla odpovídat alespoň šestinásobku měsíčních výdajů. Bude-li rezerva vyšší, nic tím nezkazíte. Peníze můžete mít uložené kromě spořicího účtu i na termínovaném vkladu s odpovídající výpovědní lhůtou, abyste je mohli bez sankcí čerpat.

Jste-li vdaná či ženatý a máte jedno a více dětí, ale žádný dluh, měla by vám stačit finanční rezerva ve výši trojnásobku výdajů. Zde je nutné zmínit,

že rezerva by měla odpovídat ekvivalentu čtvrtletních průměrných výdajů za celou domácnost. Máte-li společný účet je to o něco jednodušší, neboť vidíte, s kolika penězi aktuálně lze disponovat. S oddělenými účty je to více o důvěře mezi partnery. Jste-li zodpovědnější (případně podezřívavější) držíte rezervu za celou domácnost. Pokud tak činí i váš partner, máte problém v komunikaci, ale o tom tato kniha není. Na řešení této situace by měla stačit krátká debata, vyhledání finančního poradce, případně návštěva manželské poradny.

Pokud si však pořídíte potomka a jeden z jeho rodičů se bude rekreovat na mateřské/rodičovské dovolené, měla by finanční rezerva činit již zmíněný šestinásobek měsíčních výdajů. Výše rezervy je daná i tím, jestli máte nějaký úvěr. Jde-li o hypotéku, kdyvám v případě nesplacení hrozí ztráta střechy nad hlavou, mějte rezervu vyšší než je šest měsíčních výdajů. Lepší je ztrácet část hodnoty peněz na špatně úročeném spořicímu účtu než bydlet pod mostem.

Vyživovací povinnost

Vyživovací povinnost máte nejen vůči potomkům, které jste si v průběhu dosavadního života pořídili, ale i vůči rodičům nebo prarodičům. Může se relativně lehce stát, že vaši rodiče přestanou mít dostatek peněz k zajištění vlastní životní existence, a bude na vás je odpovídajícím způsobem zajistit. Totéž platí i o vašich prarodičích. Jestliže dopředu víte, že vás čeká tato povinnost, můžete se na ní připravit. Vyživovací povinnost vůči rodičům či prarodičům není široké veřejnosti příliš známá. Ani já sám jsem o této povinnosti neměl až do rešeršování podkladů pro tuto publikaci žádné ponětí.

Proč se finanční rezerva počítá z výdajů?

Na tomto místě si jistě říkáte, proč se finanční rezerva počítá z výdajů. Je to prosté. Výdaje ovlivňují nejvíce vaše peníze. Občas se lze setkat s doporučeními, že pro vybudování finanční rezervy je vhodné vycházet třeba z pětinašobku měsíčního příjmu. Jenže v okamžiku, kdy máte příjmy o dost vyšší než výdaje, ztrácíte zbytečně část výnosu z peněz, které byste mohli uložit či investovat výhodněji. Navíc výdaje se dají lépe korigovat než příjmy. Omezit výdaje za zbytečnosti je pro řadu lidí mnohem jednodušší a rychlejší, než své příjmy během krátké doby navýšit. Jde o to, že často jediným příjmem pro drtivou většinu lidí je jejich plat či mzda.

Výdaje tak mají pro optimalizaci finančních prostředků v osobním či rodinném rozpočtu vyšší vypovídací hodnotu o vaši schopnosti hospodařit penězi než skutečnost, kolik peněz dokážete vydělat. Máte-li výdaje vyšší než příjmy a nejedná se o krátkodobé výkyvy, hospodařte s největší pravděpodobností špatně.

Děti vylétly z rodného hnízda

Nacházíte-li se v situaci, kdy potomstvo již žije vlastním životem a není na vás finančně závislé, máte celkem dvě možnosti, jak upravit výši finanční rezervy. První z nich je, že pokud nemáte žádné úvěry, můžete se vrátit do svých mladých let a pohotovostní finanční rezervu snížit na trojnásobek měsíčních výdajů. Pokud splácíte hypoteční úvěr, není na škodu být zajištěn pro případ nečekané události na šestnásobek měsíčních výdajů.

Finanční rezerva a podpora v nezaměstnanosti

Významným faktorem, který ovlivní výši vaší finanční rezervy, je i podpora v nezaměstnanosti, kterou můžete získat v případě ztráty zaměstnání. Zde je nutné upozornit na skutečnost, že podpora může mít dvojí výši. Závisí to na tom, jestli úřadu práce dodáte potřebné podklady ke zjištění vašich předchozích příjmů či nikoliv. Pokud zvolíte druhou možnost, získáváte o dost nižší podporu v nezaměstnanosti než v prvním případě.

Podpora v nezaměstnanosti se vypočítává na základě zprůměrování vašich předchozích čistých příjmů. Pro první dva měsíce činí šedesát pět procent vašeho platu, nejvýše to může být 13 761 korun. Tato suma odpovídá hrubé mzdě necelých 28 000 korun, což je o trochu více, než průměrná mzda v době psaní této knihy. Máte-li vyšší plat, podpora se zastaví na výše uvedeném čísle. Jestliže máte řádné zaměstnání, avšak o dost vyšší příjmy a zároveň s tím i třeba splácíte hypotéku, může být trochu složitější vybudovat si rezervu o velikosti od tří do šesti průměrných měsíčních výdajů. Můžete vyjít z možnosti získání podpory v nezaměstnanosti. Ve finále tak budete potřebovat uspořít nižší sumu peněz. Proč to píšu? Vybudovat si rychle a z ničeho finanční rezervu je vesměs nemožné. Jde o záležitost na dobu dlouhou nejméně jeden rok.

Průměrná výše rezervy

Podle průzkumu s názvem Svět spoření, za kterým stojí ING Bank, se během prvního čtvrtletí 2012 zjistilo, že průměrná tuzemská domácnost by